

Víra a sexualita

doc. MUDr. ThDr. Mgr. Jaroslav Max Kašparů, Ph.D.

Norbertinum – centrum pastorální medicíny a forenzní psychiatrie, Pelhřimov

V současné době můžeme ve společnosti pozorovat tendenci vedoucí k hypertrofii významu sexuality v lidském životě na straně jedné a hypotrofii úlohy duchovního života na straně druhé. Pokud pojmem obě skutečnosti jako antropologické konstanty a bez zaujetí nahlédneme k významu obou, zvláště pro zdravý rozvoj lidské osobnosti, měli bychom – z hlediska psychiatrického – mezi oběma silami nacházet zdravý vektor. Empatický a taktní přístup k sexuálním i náboženským otázkám by měl být ve výbavě každého lékaře, psychiatra zvláště.

Klíčová slova: sexualita, náboženství, mystika, éros, morálka, hřích.

Psychiat. pro Praxi 2009; 10(3): 150–151

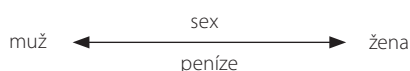
Ponořit se hlouběji do jakéhokoli náboženského učení v celé historii lidstva a neseťkat se v něm s názorem na sexualitu nebo její roli v lidském životě snad ani není možné. Od kmenových náboženství vyznávajících pouze falus přes pohanská náboženství, která ve svých chrámech provozovala sexuální styky jako součást náboženského ritu, až po mono-teistická vyznání současnosti patří sexualita neoddtělně do každého náboženského slovníku. Skutečnost, že jednotlivá věrovyznání se diametrálně liší v pohledu na smysl, místo a praktikování lidské sexuality, je pochopitelná, protože každý spirituální směr má jiný výchozí fundament. Ovšem s jednotným pohledem na oblast sexuality se nesetkáváme ani mezi jednotlivými křesťanskými věrovyznáními, a dokonce nepanuje názorová jednotka ani uvnitř jednotlivých náboženských denominací, čehož příčinou může být mnohovrstevné chápání sexuality jako fenoménu. Pojem láska je totiž všeobecně chápán jako silný, pozitivní citový vztah k osobám, věcem, idejím či k sobě samému. Má rozmanité podoby, může být pohlavní, smyslová, estetická, duševní, duchovní... Z hlediska vztahu k druhé osobě může být závislá, podmíněná či nepodmíněná, jednostranná či opěťovaná. Konkrétně v křesťanství se ještě setkáváme s pojmem agapé, což je výraz pro lásku sloužící a dávající bez ohledu na sympatie a zásluhy. V latině tomu zhruba odpovídá caritas, základ slova charita. Setkáváme se také s pojmem éros. Definovat jej je dosti složité. V řečtině znamená lásku. S. Freud jej použil k personifikaci životní síly a sexuálních pudů. Anselm Grün a Gerhard Riedl na toto téma napsali knihu „Mystika a éros.“ Někteří křesťané považují sexualitu a éros za nebezpečí pro spiritualitu, oproti tomu mystická tradice považuje sexualitu za pramen spirituality a tvrdí, že éros může člověka vést ke sjednocení s Bohem.

Extrémní pohledy na sexualitu jsou ovšem dnes zaujímaný snad už jen v náboženských sektách, kdy jedna dovoluje naprostou volnost a užívání si sexu kdykoliv, s kýmkoliv, kdekoliv a za jakoukoli cenu, opačný názor je charakterizován pojetím sexuality jako něčeho špinavého, špatného a odporného.

Z pohledu současné katolické morálky jsou oba názory extrémní a nezdravé, protože jsou nebiblické. Nikde v Bibli nenacházíme zmínku o tom, že by sexualita byla špatná. Může být pouze špatně konzumovaná. Tedy v těch případech, kdy ponižuje druhého, je žita mimo řád a neslouží rozvoji lidské důstojnosti.

Univerzální význam fenoménu sexuality nemohl uniknout právě oboru katolické etiky, zabývající se lidským jednáním jako jednáním, které by vskutku odpovídalo lidské důstojnosti. Z tohoto důvodu nejsou ve shodě s etickým řádem katolické církve chápány například prostituce nebo pornografie. Tedy v těch oblastech, kde se sexualita nestává jenom prostředkem lidského jednání, ale jeho cílem, kde dochází k plné záměně prostředku a cíle (1).

Znárodnění takové záměny v prostituci ukazuje nákras:

Z věroučného hlediska má být – ve vzájemné lásce – cílem ženy muž a cílem muže žena, vše ostatní (sex, peníze, volný čas...) mají sloužit jako prostředky, kterými jeden druhého vzájemně obohacují.

Pokud se cílem muže stane sexualita, hrozí automaticky nebezpečí, že se žena dostane

do role prostředku, který muž za tím účelem používá, a dojde k jejímu lidskému ponižení.

Pokud se cílem ženy stanou peníze, dojde k ponižení muže do role prostředku k jejich nabývání.

Ve vztahu člověka k sexualitě došlo k hlubokým změnám. Mnozí pokládají tradiční náboženskou morálku za překonanou a nepřesvědčivou, za příliš orientovanou na rozmnožovací funkci sexuálních úkonů. Až příliš ochotně se na ni uplatňovaly morální kategorie hříchu, nebo dokonce hříchu smrtelného (1). Pohlavní akt byl podáván jako jakási politováníhodná nezbytnost a hříchy v sexuální oblasti se pokládaly za nejhorší svého druhu (2).

Výsledkem byla sexuální morálka plná výstrah, která téměř neuznávala kladné hodnoty pohlavní lásky a neposkytovala dostatek konstruktivních ponaučení.

Je tedy na místě, aby pohlavní láska začala být vnímána a chválena jako lidská hodnota, která je chtěná od Stvořitele, a proto naprosto dobrá. Bezpochyby je žádoucí sexualitu nově ocenit, aby se jí dostalo patřičné úcty. Avšak naivní optimismus, pokud jde o bezproblémové užívání pohlavní lásky, není také na místě. Napětí, které sexualita vyvolává, může člověka vystavovat řadě utrpení. Umět zvládat antikoncepční metody je zcela něco jiného, než zvládat sexualitu jako pud. Velká náboženství jako hinduismus a buddhismus učí také své stoupence zdrženlivosti v používání jejich sexuálních sil. Vždyť zvládání sexuality patří všeobecně, i v sekularizované společnosti, ke kultivovanosti a sociální zralosti dospělého člověka.

Jsou zde ovšem i nové otázky. V oblasti sexuality např. transsexualizmus, ke kterým musí

teologie zaujmout nový postoj. Pohled nazpátek do dob, které nějaký nepochopitelný úkaz kritizovaly, může vyvolat a vyvolává v časovém odstupu pocit studu. Právě transsexualismus se může přiřadit k takovým jevům, například byl-li v minulosti kritizován jako pouhý sexuální rozmar nebo módní výstřelek (4).

„Všichni nemyslí stejným způsobem, a hlavně je-li teologie vnímatvá vůči kontextu, vůči kontextualizaci, objevují se rozdíly v dějinných situacích, kultuře i jazyku. Tento problém by neměl nahánět strach. Napětí, které mezi uni-

verzálním a partikulárním trvá, neznamená nutně relativizaci. Lidství je v pohybu a nestálosti“ (2).

K tomu bych dodal, že dialog víry a sexuality se neodehrává na úrovni kontinentů, ale v lidském svědomí.

Literatura

1. Kašparů M. Malý kompas víry. MCM, Olomouc, 1995: 94–98 s.
2. Müller M. Die Lehre des hl. Augustinus von der Paradiesesehe und ihre Auswirkung in der Sexualethik des 12. und 13. Jahrhunderts bis Thomas v. Aquin. Regensburg, Pustet, 1954.

3. Gemovesi VJ. In Pursuit of Love. Catholic Morality and Human Sexuality. Gill a. MacMillan, Dublin, 1987: 133 s.

4. srv. Skoblík J. Morálně teologické aspekty transsexualizmu, habilitační práce TF UK, Praha: 2000.

5. citace P. H. Kolvenbacha SJ, generálního představeného jezuitského řádu.

**doc. MUDr. ThDr. Mgr. Jaroslav
Max Kašparů, Ph.D.**

Norbertinum

Legií 2006, 393 01 Pelhřimov

max.kasparu@centrum.cz

